بررسی ریشه شکل‌گیری جریان «سلفی‌های تکفیری»

دکتر کامیار صداقت ثمرحسینی

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

نسیم آنلاین (نسخه آزمایشی)
Nasim News Agency

صفحه اصلی | سیاست | فرهنگ | ورزش | جامعه

شنبه ۸ تیر ۱۳۹۲ - ۱۲:۰۳ | فرهنگ > دین و اندیشه

اخبار آرشیوی

بررسی ریشه شکل‌گیری جریان "سلفی‌های تکفیری" در گفتگوی تفصیلی «نسیم» با دکتر ثمرحسینی، استاد تاریخ اسلام: سلفیه کوششی هدفمند برای تغییر عقاید اسلامی در سطح جهان است/ موضوع از مخالفت وهابی ها با شیعه، بسیار وسیع‌تر است/ شهادت مظلومانه شیعیان در مصر، ناشی از تبلیغات دروغین با محوریت اتهام "اعتقاد شیعه به تحریف قرآن" است

با عضویت در کانال رسمی تلگرام « نسیم آنلاین »، مهم‌ترین اخبار و رویدادهای روز را دریافت نمایید.

جریان سلفی گری روز به روز در سطح جهان اسلام گسترش می یابد و به تبع آن فعالیت های مختلف افراطی به نام اسلام گرایی نیز افزایش یافته است که سر بریدن و کشتارهای گروه های تکفیری در سوریه، پاکستان، عراق و در تازه ترین مورد در مصر، ماحصل ترویج عقاید این جریان است. به همین بهانه پای صحبت دکتر کامیار صداقت ثمر حسینی، عضو هیأت علمی و استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی نشستیم تا به ریشه یابی عقاید این گروه های انحرافی بپردازیم.

* سلفی‌های تکفیری چه کسانی هستند؟

- سلفیه مکتبی است که طرز فکر و عمل پاره‌ای از صحابه، تابعان و تابعان آنها را حجتی شرعی برای زندگی در عصر حاضر قلمداد می‌کند. پیروان این عقیده، از یکسو از موازین فقه مذاهب چهارگانه اهل سنت خارج شده‌اند و از سوی دیگر با باز کردن راه اجتهاد بر اساس فهم صحابه، باب پیدایش برخی فتاوی افراطی نادرست و سلیقه‌ای را گشوده‌اند. شکل‌گیری چنین عقیده‌ای از سده چهارم هجری قمری آغاز شد، اما بعدها توسط ابن‌تیمیه و شاگردانش مدون شد و نهایتاً با محمد بن عبدالوهاب و از طریق حاکمان آل سعود در دوران معاصر تجدید حیات یافت. به سلفی‌ها به اعتبار نام محمد بن عبدالوهاب، وهابی نیز اطلاق می‌شود. در این سیاق، «تکفیری» عنوانی است که به فرد یا جریانی اطلاق می‌شود که غالباً برخاسته از قرائت‌های مختلف سلفی وهابی، مسلمانان را به‌صرف آنکه با آنان هم‌عقیده نیستند، بر خلاف معیارهای

QUDSonline
NEWS-ANALYTICAL WEBSITE
پایگاه خبری - تحلیلی قدس آنلاین
WWW.QUDSONLINE.IR
العربیه | موبایل | RSS

صفحه اصلی | سیاسی | اقتصادی | اجتماعی | فرهنگ | دانش و فناوری | هنر | ورزش | ایران | چند رسانه ای | عکس | بسته های خبری

جزئیات خبر | صفحه اصلی > | کد خبر : ۱۳۸۲۳۹ | زمان مخابره : ۱۳۹۲/۴/۲۴ - ۱۶:۵۸

تبارشناسی «سلفی‌های تکفیری»

جریان سلفی‌گری روز به روز در سطح جهان اسلام گسترش می‌یابد و به تبع آن فعالیت‌های مختلف افراطی به نام اسلام‌گرایی نیز افزایش یافته است که سر بریدن و کشتارهای گروه‌های تکفیری در سوریه، پاکستان، عراق و در تازه ترین مورد در مصر، ماحصل ترویج عقاید این جریان است.

نسیم آنلاین در ادامه نوشت؛ به همین بهانه پای صحبت دکتر کامیار صداقت ثمر حسینی، عضو هیأت علمی و استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی نشستیم تا به ریشه‌یابی عقاید این گروه‌های انحرافی بپردازیم.

* سلفی‌های تکفیری چه کسانی هستند؟

- سلفیه مکتبی است که طرز فکر و عمل پاره‌ای از صحابه، تابعان و تابعان آنها را حجتی شرعی برای زندگی در عصر حاضر قلمداد می‌کند. پیروان این عقیده، از یکسو از موازین فقه مذاهب چهارگانه اهل سنت خارج شده‌اند و از سوی دیگر با باز

پیشنهاد سردبیر | پربیننده ترین اخبار

سومین شماره ویژه نامه « سلام بر حرم »

سود ۵۰ هزار دلاری بازی «پوکمون گو» در هر ۵ دقیقه

دلایل قرآنی و روایی بر زیارت قبور

بیشتر

آخرین اخبار

- حمله شیمیایی مجدد تروریست‌ها به حلب + تصاویر
- لفاظی ترامپ: اوباما درمورد باج‌دهی به ایران دروغ گفت/ اگر من بودم ۱۰ سنت هم پرداخت نمی‌کردم

بررسی ریشه های شکل‌گیری جریان "سلفی‌های تکفیری"

دکتر کامیار صداقت ثمرحسینی
عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

جریان سلفی گری روزبه‌روز در سطح جهان اسلام گسترش می‌یابد و به تبع آن فعالیت های مختلف افراطی به نام اسلام‌گرایی نیز افزایش یافته است که سر بریدن و کشتارهای گروه‌های تکفیری در سوریه، پاکستان، عراق و در تازه‌ترین مورد در مصر، ماحصل ترویج عقاید این جریان است. به همین بهانه پای صحبت دکتر کامیار صداقت ثمرحسینی، عضو هیأت علمی و استادیار پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی نشستیم تا به ریشه یابی عقاید این گروه‌های انحرافی بپردازیم.

سلفی‌های تکفیری چه کسانی هستند؟

سلفیه مکتبی است که طرز فکر و عمل پاره‌ای از صحابه، تابعان و تابعان آنها را حجتی شرعی برای زندگی در عصر حاضر قلمداد می‌کند. پیروان این عقیده، از یکسو از موازین فقه مذاهب چهارگانه اهل سنت خارج‌شده‌اند و از سوی دیگر با باز کردن راه اجتهاد بر اساس فهم صحابه، باب پیدایش برخی فتاوی افراطی نادرست و سلیقه‌ای را گشوده‌اند. شکل‌گیری چنین عقیده‌ای از سده چهارم هجری قمری آغاز شد، اما بعدها توسط ابن‌تیمیه و شاگردانش مدون شد و نهایتاً با محمد بن عبدالوهاب و از طریق حاکمان آل سعود در دوران معاصر تجدید حیات یافت. به سلفی‌ها به اعتبار نام محمد بن عبدالوهاب، وهابی نیز اطلاق می‌شود. در این سیاق، «تکفیری» عنوانی است که به فرد یا جریانی اطلاق می‌شود که غالباً برخاسته از قرائت‌های مختلف سلفی وهابی، مسلمانان را به‌صرف آنکه با آنان هم‌عقیده نیستند، بر خلاف معیارهای شرعی شناخته‌شده، متهم به کفر و خروج از دین می‌کنند. کافر خواندن مسلمانان و یا اصولاً مذاهب اسلامی، پیامدها و

واکنش‌های عملی مهمی در جوامع اسلامی دارد. چنانکه فتاوی تکفیری در پس بسیاری از اقدامات تروریستی پاکستان و عراق و اخیراً جنایت شهادت شیعیان مصر، قرار دارند. جهت مطالعه بیشتر درباره عقاید وهابیت، آثار حضرت آیت‌الله‌العظمی سبحانی توصیه می‌شود.

چه اعتقاداتی در سلفی‌های تکفیری موجب این اقدامات وحشیانه و خشونت‌آمیز می‌شود؟

شیعه‌شناسیِ گروه‌های مختلف سلفی (وهابی) اعم از جهادی و تکفیری و یا رسمی و علمی، به‌رغم همه اختلاف‌نظرهای درونی‌شان درباره دیگر مسایل، کم‌وبیش شکلی یکسان و مشابه دارد و معمولاً متأثر از آثار ابن‌تیمیه و شاگردش ابن‌قیم الجوزی است که اثرگذارترین شخصیت‌ها بر سلفی‌های معاصر چون محمد بن‌عبدالوهاب و شاگردانش بوده‌اند. مهم‌ترین دلیلی که آنان در توجیه تکفیر شیعیان ارائه داده‌اند، ادعای دروغینِ «اعتقاد شیعه به تحریف قرآن» است. وقتی پیروان یک مذهب متهم به عدم اعتقاد به قرآن می‌شوند، به‌راحتی می‌توان سایر باورهای نادرست درباره آنان را تبلیغ کرد و آنان را متهم به عقایدی غیرتوحیدی کرد. این در حالی است که علمای بزرگی از شیعه مانند مرحوم شیخ صدوق (ره) تا روزگار معاصر همانند مرحوم امام خمینی (ره) و شاگردانش همچون مرحوم آیت‌الله معرفت (ره) همگی بر تحریف‌ناپذیری و صیانت قرآن از تحریف تاکید کرده‌اند. در سال‌های اخیر، به‌ویژه پس از بحران سوریه، عملیات روانی سنگینی در مصر علیه شیعیان آغاز و تشدید شد که محور اصلی تمام نظرات تکفیری شیوخی چون محمد عبدالملک الزغبی و یا ابواسحاق الحوینی، محمد فرید، محمدابراهیم منصور و دیگران، بر پایه همین اتهام بوده است.

آیت الله حسن سعید تهرانی رهده‌ها سال پیش مرحوم آیت‌الله حاج شیخ حسن سعید تهرانی (ره) در کتابخانه مسجد چهل‌ستون بازار تهران، گنجینه قرآن را تأسیس کرد. او کوشید تا نسخ مختلف قرآن کریم را به هر میزان که می‌تواند از سراسر جهان – اعم از چاپی و خطی، با ترجمه و یا بدون ترجمه – جمع کند که در آن زمان مجموعاً بالغ بر هزار نسخه شد. علاوه بر آن در حدود سی و پنج هزار مجلد کتاب جمع کرد که بیست هزار مجلد آن مربوط به علوم قرآنی بود. پشت سر تأسیس گنجینه قرآن اندیشه‌ای راهبردی

برای آینده شیعه و تقریب مذاهب اسلامی موجود است. من چندین بار سعادت دیدار با آن عالم بزرگ را داشتم و شوق و شور و اخلاص او را نسبت به هدفی والایی که داشت فراموش نمی‌کنم. آن مرحوم با تأسیس این کتابخانه عملاً سلفی‌های وهابی را در مقابل این پرسش قرار می‌داد که از بین تمام قرآن‌های موجود در این گنجینه قرآنی، آن قرآنی که ادعا می‌کنید شیعه آن را قبول دارد و تحریف شده است، نشان دهید؟

یهودی قلمداد کردن عقاید شیعه، اتهام ناروای دیگری است که از سوی سلفی‌ها مکرر بیان می‌شود. این موضوع را معمولاً در ذیل داستان عبدالله ابن سبأ مطرح می‌کنند. علامه عسکری (ره) در تحقیقات خود افسانه بودن شخصیت عبدالله بن سبأ را نشان می‌دهد. بر این اساس، شخصی یهودی از اهالی یمن که ظاهراً مسلمان شده بود، اول بار عقاید شیعی را بر اساس تعالیم یهودی بیان کرد و این‌چنین او مؤسس عقیده شیعه است! برخی از سلفی‌ها مانند سعدی مهدی الهاشمی که از اساتید دانشگاه ام‌القری سعودی است، با استفاده از این داستان، راویان شیعی را نیز یهودی پنداشته‌اند. مابقی اتهامات و ادعاها درباره شیعه معمولاً حول‌وحوش این دو محور اصلی و یا فرع بر آنها هستند.

میزان تطابق اعتقادات ایشان با منابع اهل سنت چگونه است؟

سلفیه در طول تاریخ همواره فرقه‌ای حاشیه‌ای در کنار مذاهب اصلی چهارگانه برادران اهل سنت بوده است. خاستگاه آنان هرچند مذهب حنبلی است، اما خود اهل اجتهادند و از صورت سنتی آن خارج‌شده‌اند. در دوران معاصر، سیاست رسمی عربستان سعودی مبتنی بر تصفیه متون اهل سنت از هر آنچه خارج از اعتقادات سلفی است و تربیت دانشجو و استاد بر پایه متون جدید بنا شد. هدف از اتخاذ چنین سیاستی که مورد توجه شیوخی چون ناصرالدین آلبانی بود، تبدیل سلفیه به جریان اصلی اعتقادی اهل سنت بود. این موضوع که اکنون بدنه اصلی شیوخ سلفی مصر، از قبیل ابواسحاق حوینی، محمد حسان، محمد اسماعیل مقدم، محمدحسین یعقوب، محمود المصری همگی تحصیل‌کرده عربستان سعودی‌اند، بدان معناست که عربستان سعودی از چندین دهه پیش درصدد تربیت نسل جدید شیوخ سلفی بوده است. در حقیقت، در حدود نیم‌قرن گذشته ما شاهد بزرگ‌ترین جابه‌جایی جمعیتی استاد و دانشجو در جهان اسلام جهت تعلیم و تربیت در عربستان سعودی بوده‌ایم. این موضوع را به طور مفصل در مجلد سوم کتاب شیعه‌شناسی معاصر

اهل سنت که به دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی مخالفان تقریب مذاهب اسلامی اختصاص دارد، تشریح کرده‌ام که انشاء الله در آینده از سوی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی منتشر خواهد شد. این جابه‌جایی کوششی هدفمند برای تغییر عقاید اسلامی در سطح جهان اسلام است و در حقیقت موضوع بسیار وسیع‌تر از مخالفت سلفی‌های وهابی با شیعه است و مشکل را نباید صرفاً مشکل شیعه پنداشت.

موضع رسانه‌های غرب و پوشش خبری رسانه‌های جمعی غرب به اقدامات سلفی‌های چیست؟

در رابطه با رسانه‌ها دو نکته جالب‌توجه است. اول آنکه در فاصله سال‌های ۲۰۰۳ میلادی تا ۲۰۰۶ میلادی که با تغییر رژیم بعثی عراق تا اعدام صدام همراه شد، ماهواره‌ها و پایگاه‌های اینترنتی سلفی، با مفهوم‌پردازی درباره «هلال شیعی»، به‌صورتی تصاعدی تأسیس و یا فعال شدند و ادبیات وسیعی در شیعه‌هراسی و تکفیر شیعیان تولید کردند. اصطلاح هلال شیعی را اول بار توسط ملک عبدالله در اثنای سفرش به ایالات‌متحده در دسامبر سال ۲۰۰۴ میلادی بیان کرده بود. این تبلیغات رسانه‌ای بعدها در جریان قیام مردم مظلوم بحرین و بحران سوریه به اوج خود رسید.

درصورتی‌که به مالکیت سرورهای پایگاه‌های اینترنتی تکفیری توجه کنیم، مشخص می‌شود که بیشتر آنها متعلق به شرکت‌های آمریکایی است. نکته دقیقاً همین‌جاست. اگر وب‌گاه و پایگاهی در ایالات‌متحده آمریکا به تهییج افکار عمومی جهت قتل شهروندان آن کشور مبادرت کند، گردانندگان آن فوراً به‌عنوان تروریست تحت تعقیب قرار می‌گیرند و فعالیت پایگاه مزبور متوقف می‌شود؛ اما درصورتی‌که چنین پایگاهی در راستای تفرقه و نفاق و کشتار در میان مسلمانان فعالیت کند، مادام که در تعارض با امنیت ایالات‌متحده آمریکا نباشد، فعالیتش به‌صورت رسمی در پایگاه‌های آمریکایی جریان دارد. این دوگانگی در رفتار به این معناست که مسلمانان نسبت به شهروندان غربی، انسان‌های درجه دو و فاقد اهمیت‌اند؛ چنانکه در جنایات مربوط به رژیم غاصب صهیونیستی نیز همین قاعده را برقرار می‌کنند.

از سوی دیگر باید توجه داشت که استعمارگران غالباً به‌صورت مستقیم وارد عمل نمی‌شوند. آنان با آگاهی بر زمینه‌های تفرقه و تضاد، ترتیبی می‌دهند تا مسلمانان خود به

جان هم بیفتند؛ بی‌آنکه بدانند اصل ماجرا از چه قرار بوده است. واکنش غربی‌ها در قبال عملیات تروریستی القاعده و مانند آن در جهان اسلام، معمولاً محکومیت آن است؛ اما این محکومیت موجب نمی‌شود تا شبکه‌های ماهواره‌ای تکفیری الخلیجیه، صفا، وصال و مانند آن تحریم شوند و یا پایگاه‌های اینترنتی مخالفان وحدت اسلامی که به اشکال مختلف سراسر شعار قتل و کشتار را سر می‌دهند، از سرورهای غربی حذف شوند.

آیا علماء اهل سنت و روشنفکران و فرهیختگان جامعه اهل سنت از سلفی‌ها حمایت می‌کنند؟

عموم علمای اهل سنت پیرو سلفیه وهابی نیستند و حتی بسیاری از آنان خود مورد حمله و طعنه وهابیان هستند و آنان که به ادبیات سلفیه آشنایند، سنت ردیه‌نویسی سلفی‌ها بر عقاید دیگران را به خوبی می‌شناسند.

مرحوم شیخ حسن البنا که در جلسات دارالتقریب قاهره شرکت می‌کرد و یا مرحوم شیخ مصطفی عبدالرازق، شیخ عبدالمجید سلیم و شیخ محمد مصطفی المراغی و شیخ محمود شلتوت، عبدالمتعال الصعیدی، فتحی یَکَن، شهید شیخ محمد سعید رمضان البوطی، احمد حسن الباقوری، دکتر حامد حفنی داود، دکتر علی عبدالواحد وافی، شیخ عبدالرحیم السائح، شهید دکتر فتحی شقاقی، شیخ احمد کفتارو، شیخ محمد الحبیب بن الخوجه، شیخ احمد بدرالدین حسون و صدها شیخ و عالم و دانشمند بزرگ دیگر اهل سنت که پرچم‌دار وحدت اسلامی بودند، هر یک به فراخور فعالیت خویش، خدمتی بزرگ به وحدت اسلامی کرده‌اند. رحمت خدا بر شیخ محمد غزالی باد که با صراحت هرچه‌تمام‌تر گفت که: «اگر می‌توانست گروهی از اهل سنت را برای یاری شیعه در جنگ با حزب بعث عراق اعزام کند حتماً آن را انجام می‌داد ولی افسوس که توان چنین کاری را ندارد.» شیخ عبدالله موصلی که از شیوخ وهابی در مصر است، در صفحه ۲۱۴ کتاب «حقیقة الشیعة، حتی لا ننخدع» با خشم زائدالوصفی به مرحوم غزالی و دفاع او از فتوای شیخ محمود شلتوت در جواز تعبد به مذهب شیعه اثناعشری، حمله می‌کند

مهم‌ترین اقدام اساسی که می‌توان در کاهش این جنایات علیه شیعه داشت چیست؟

به نظر من، باید صورت‌مسئله شهیدان شیعه، چه در مصر و چه در پاکستان و سایر نقاط جهان را در صورت‌مسئله اعتقاد به صیانت قرآن از هرگونه تحریف و تغییر تعریف کنیم. دشمنان وحدت اسلامی می‌کوشند تا شهادت شیعیان را به موضوع شیعه در برابر اهل سنت تقلیل دهند. این در حالی است که اهل سنت در برابر شیعه نیستند، بلکه این مخالفان وحدت و تقریب مذاهب اسلامی‌اند که در برابر موافقان و منادیان وحدت اسلامی قرار دارند. این صورت‌مسئله نشان از اهمیت نقش و رسالت مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی دارد که حضرت آیت‌الله حاج شیخ محمدعلی تسخیری خدمات بزرگی برای گسترش آن انجام داده‌اند و اینک با مدیریت حضرت آیت‌الله اراکی مسیر وحدت اسلامی را دنبال می‌کند.

دستاویز دشمنی سلفی‌ها با تشیع چیست؟

ما باید مسئله را در قالب مطالبه همه مسلمانان جهان تعریف کنیم. اگر شیعیان مصر به این صورت مظلومانه به شهادت می‌رسند، ناشی از انتشار تبلیغات دروغینی است که محور اصلی آن اتهام دروغین «اعتقاد شیعه به تحریف قرآن» است. این تبلیغات روانی موجب می‌شود تا جنایت قتل مسلمانان شیعه توجیه و حتی با افتخار از صحنه‌های آن فیلم‌برداری کنند.

به نظر من ایران، در قالب نهادهای دولتی و به‌ویژه غیردولتی، باید پیشگام در تأسیس گنجینه‌های قرآن و مراکز دفاع از قرآن باشد. البته کارهای قرآنی خوبی صورت گرفته است، اما تاکید من بر ایده‌هایی چون ایده مرحوم آیت‌الله حسن سعید تهرانی است که پیش‌تر بدان اشاره کردم. وزارت امور خارجه، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی و ... باید بر روی گنجینه قرآن مسجد چهل‌ستون و مانند آن سرمایه‌گذاری کنند. باید آن ایده را به‌عنوان راهبردی بین‌المللی و با مشارکت علمای شیعه و اهل سنت، باز تعریف کرد و مراکزی با شعباتی در کشورهای مختلف و با مشارکت علمای مذاهب مختلف اسلام، فعال کرد. به‌نحوی‌که نام ایران و شیعه در اذهان مسلمانان جهان تداعی‌کننده دفاع از قرآن شود. اینکه عربستان سعودی مانع توزیع قرآن‌های چاپ ایران در موسم حج می‌شود، ریشه در سیاست آنان در به تصویر کشیدن جدایی شیعه از قرآن دارد و همین سیاست سلبی نشان از نقطه‌ضعف اصلی آنان دارد. ما باید عملاً در

اذهان مسلمانان جهان اسلام، شیعه را مطابق با حقیقت و واقعیت، یعنی جداناپذیر از اعتقاد به قرآن و صیانت آن از تحریف و تغییر ترسیم کنیم. از طریق همین گونه مراکز ارتباطات مسلمانان در فضایی دوستانه افزایش می‌یابد که خود موجبات همدلی بیشتر را فراهم می‌کند.

پژوهشگاه‌ها و نهادهای علمی در این میان چه نقشی می‌توانند ایفا کنند؟

باید مراکز پژوهشی خفته کشور در حوزه خاورمیانه و جهان اسلام فعال شوند. پژوهش‌ها به‌جای اکتفا به ترجمه چند مقاله و مقداری نقل مطالب، جنبه اطلاعات – عملیاتی پیدا کنند. باید دائماً افراد، گروه‌ها، جریان‌ها، سیاست‌ها و راهبردهای مختلفی که در جهان اسلام دنبال می‌شوند مورد رصد قرار گیرند. اتفاقات امروز حاصل برنامه‌ریزی‌های دیروز بازیگران آن است و شناخت به‌موقع خطر، واکنش مناسب به‌موقع را ممکن می‌سازد. این کار نیازمند تأسیس مرکزی است که جهان اسلام را به طور دائمی رصد کند. هرچه شناخت ما از دوستان و دشمنان وحدت اسلامی بیشتر شود، قدرت ما در خلق ابتکارات تقریبی بیشتر خواهد شد. دشمنان اسلام برای اغراض پلید خود، تمامی اختلافات درونی میان مسلمانان از مذاهب مختلف را رصد می‌کنند و آن‌ها را بایگانی می‌کنند. سپس با برجسته کردن همین نقاط اختلاف، نقاط ضعف جهان اسلام را نشانه می‌روند. فضای سنتی مطالعاتی کشور درباره خاورمیانه و جهان اسلام به سر آمده است و برای حضور در جهان اسلام باید جدی‌تر به پژوهش پرداخت. مسئولان باید به‌صورت دائم فعالیت‌های تقریبی و ضد تقریبی را رصد کنند و محصولات فرهنگی ارائه‌شده به جهان اسلام را به‌دقت تحلیل کنند. از این طریق می‌توان با سلایق و فضای مصرف تولیدات فرهنگی وبگاه‌های سلفی آشنا شد. فرمایش مقام معظم رهبری درباره بیداری اسلامی آن نیست که راجب به بیداری اسلامی سخن بگوییم، بلکه آن است که در مواجهه با جهان اسلام بیدارباشیم. این بیداری جز از راه رصد دائمی و ایجاد نظام بایگانی قابل رجوع برای دستاوردها و تجربیات گذشته، به‌دست نمی‌آید.

منبع

قدس آنلاین

http://qudsonline.ir/detail/News/۱۳۸۲۳۹

خبرگزاری نسیم آنلاین

http://nasimonline.ir/Content/Detail/۵۵۴۹۵۳/اخبار-آرشیوی